

Sygn. akt II Ca 473/22

POSTANOWIENIE

Dnia 9 marca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Paweł Hochman

Protokolant: Iwona Jasińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 lutego 2023 r.

sprawy z wniosku S. P.

przy udziale M. W.

o dział spadku

na skutek apelacji wniesionych przez obie strony

od postanowienia Sądu Rejonowego w Radomsku z dnia 4 marca 2022 r. sygn. akt I Ns 489/13

postanawia:

1. z apelacji uczestniczki M. W.:

zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie drugim w ten sposób, że zasądzić tytułem spłaty od wnioskodawcy S. P. na rzecz uczestniczki M. W. kwotę 3.115,92 (trzy tysiące sto piętnaście złotych dziewięćdziesiąt dwa grosze);

2. oddalić apelację wnioskodawcy i apelację uczestniczki postępowania w pozostałej części;

3. przyznać i nakazać wypłacić od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radomsku na rzecz adwokata P. B. kwotę 2.214,00 (dwa tysiące dwieście czternaście) złotych tytułem nieuiszczonych kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu apelacyjnym powiększonych o kwotę należnego podatku od towarów i usług;

4. ustalić, że uczestnicy postępowania ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swoim w nim udziałem.

Paweł Hochman

Sygn. akt II Ca 473/22

UZASADNIENIE

W dniu 15 maja 2013 roku S. P. wniósł o częściowy dział spadku po T. P. (1), zmarłej (...) roku.

We wniosku wskazał, że w skład spadku wchodzi: samochód dostawczy marki D. (...), samochód dostawczy marki V. (...), komputer z oprogramowaniem, komputer w sklepie, meble, towary handlowe wyszczególnione w załączniku nr (...) w umowie darowizny z dnia (...) roku.

W uzasadnieniu wniosku podniósł, że spadek po matce T. P. (1), na podstawie orzeczenia sądu, nabyły dzieci: S. P. i M. W. po(...)części. W dniu (...) roku spadkodawczyni darowała córce M. W. własność przedsiębiorstwa prowadzonego przez nią pod firmą (...) w R.. Elementy będące przedmiotem częściowego działu spadku stanowią jednocześnie przedmiot umowy darowizny. Umowa darowizny jest nieważna, a podpis matki został sfalszowany.

W odpowiedzi na wniosek z dnia 6 maja 2014 roku uczestniczka M. W. wniosła o jego oddalenie. Podała, że będące przedmiotem darowizny przedsiębiorstwo (...) prowadziła osobiście w imieniu mamy, bez jej udziału. Stan majątkowy firmy jest wyłącznie udziałem jej pracy i zaangażowania. Oświadczyła także, że podpis T. P. (1) na przedmiotowej umowie darowizny jest autentyczny, co zostało potwierdzone w postępowaniu karnym toczącym się na skutek zawiadomienia wnioskodawcy.

W dniu 15 stycznia 2014 roku przed Sądem Rejonowym w Radomsku zawisła sprawa przeciwko M. W. o ustalenie nieważności umowy darowizny z dnia (...) roku, która to sprawa została przekazana według właściwości rzeczowej do Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim.

Postanowieniem z dnia 5 stycznia 2017 roku Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, na podstawie art. 618 § (...) k.p.c., przekazał sprawę do dalszego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Radomsku prowadzącemu postępowanie w sprawie I Ns 489/13 o częściowy dział spadku po T. P. (1).

W dniu 30 lipca 2018 roku wnioskodawca rozszerzył wniosek, domagając się działu spadku po T. P. (1) i C. P.. Wniósł o ustalenie, że w skład spadku po wskazanych osobach wchodzi zabudowana nieruchomość położona w R. przy ulicy (...), dla której to nieruchomości w Sądzie Rejonowym w Radomsku prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...). Wniósł o ustalenie, że w skład spadku po T. P. (1) dodatkowo wchodzi środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych w (...) S. A. o wartości 900 000,00 złotych oraz złota biżuteria o wartości 20 000,00 złotych. Wnioskodawca przedstawił sugestię dotyczącą działu spadku i zniesienie współwłasności nieruchomości poprzez ustanowienie odrębnej własności dwóch lokali mieszkalnych, przyznanie pozostałych elementów masy spadkowej na rzecz uczestniczki i zasądzenie spłaty na rzecz wnioskodawcy w kwocie 552 446,55 złotych.

W toku postępowania każda ze stron proponowała przejęcie nieruchomości na wyłączną własność. Do porozumienia nie doszło z uwagi na różnice co do proponowanej ceny przejęcia nieruchomości.

Na rozprawie w dniu 16 grudnia 2020 roku pełnomocnicy stron zgodnie oświadczyli, że wnoszą o ustanowienie odrębnej własności lokalu w nieruchomości będącej przedmiotem działu spadku według wariantu II opinii biegłego Z. K. z dnia 29 listopada 2018 roku.

Postanowieniem z dnia 4 marca 2022 roku Sąd Rejonowy w Radomsku dokonał działu spadku po C. P. i T. P. (1) w ten sposób, że:

I. ustalił, że w skład spadku po C. P., zmarłym dnia (...) roku w R. oraz po T. P. (1), zmarłej dnia (...) roku w R. wchodzi własność zabudowanej nieruchomości położonej w R., przy ulicy (...), obręb (...) jednostka ewidencyjna (...) R., oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...) o powierzchni (...) ha, dla której to nieruchomości w Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Radomsku prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...);

II. dokonał działu spadku po C. i T. małżonkach P. w ten sposób, że ustanowił odrębną własność dwóch lokali mieszkalnych w budynku mieszkalnym położonym na nieruchomości położonej w R., przy ulicy (...), obręb (...), jednostka ewidencyjna (...) R., oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...) o powierzchni (...) ha, dla której to nieruchomości w Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Radomsku prowadzona jest księga wieczysta o

numerze (...) według projektu zawartego w opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa Z. K. z dnia 29 listopada 2018 roku (k. 462-505 akt sprawy), z których:

a) lokal mieszkalny w budynku mieszkalnym (numer ewidencyjny (...)) oznaczony numerem (...) oraz kolorem różowym na rzucie budynków sporządzonym przez biegłego położony na I kondygnacji (parterze), obejmujący pomieszczenia mieszkalne: pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², WC o powierzchni użytkowej (...) (...) m², łazienkę o powierzchni użytkowej (...) m², kuchnię o powierzchni użytkowej (...) m², hall o powierzchni użytkowej (...) m² (o łącznej powierzchni użytkowej lokalu mieszkalnego (...) m²), pomieszczenia przynależne w piwnicy budynku mieszkalnego w postaci pomieszczenia gospodarczego numer 3 o powierzchni użytkowej (...) m², lokalu mieszkalnego w budynku mieszkalnym (numer ewidencyjny (...)) oznaczony kolorem różowym na rzucie budynków sporządzonym przez biegłego, położony na parterze, obejmujący pomieszczenia mieszkalne: pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², łazienkę o powierzchni użytkowej (...) (...) m², kotłownię o powierzchni użytkowej (...) m², kuchnię o powierzchni użytkowej (...) m², ganek o powierzchni użytkowej (...) m², garaż o powierzchni użytkowej (...) m² (numer ewidencyjny (...)), oznaczony kolorem różowym na rzucie budynków sporządzonym przez biegłego (o łącznej powierzchni pomieszczeń przynależnych do lokalu mieszkalnego (...) m²) oraz z udziałem w częściach wspólnych budynku oraz prawie własności działki gruntu o numerze ewidencyjnym (...) wynoszącym (...) ((...)) części przyznać wyłączną własność wnioskodawcy S. P.;

b) lokal mieszkalny w budynku mieszkalnym (numer ewidencyjny (...)) oznaczony numerem 2 oraz kolorem niebieskim na rzucie budynków sporządzonym przez biegłego położony na II kondygnacji (piętrze), obejmujący pomieszczenia mieszkalne: pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², WC o powierzchni użytkowej (...) (...) m², łazienkę o powierzchni użytkowej (...) m², kuchnię o powierzchni użytkowej (...) m², hall o powierzchni użytkowej (...) m² (o łącznej powierzchni pomieszczeń mieszkalnych (...) m²), pomieszczenia przynależne w piwnicy budynku mieszkalnego w postaci: pomieszczenia gospodarczego numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pomieszczenia gospodarczego numer 2 o powierzchni użytkowej (...) m², pomieszczenia gospodarczego numer 4 o powierzchni użytkowej 11,92 m², pomieszczenia gospodarczego numer 5 o powierzchni użytkowej 0,71 m², WC (...) o powierzchni użytkowej (...) (...) m², WC 2 o powierzchni użytkowej (...) (...) m², WC 3 o powierzchni użytkowej (...) (...) m², kotłowni o powierzchni użytkowej (...) m², korytarza o powierzchni użytkowej (...) m², garażu o powierzchni użytkowej (...) m² (o łącznej powierzchni pomieszczeń przynależnych do lokalu mieszkalnego (...) m²) oraz z udziałem w częściach wspólnych budynku oraz prawie własności działki gruntu o numerze ewidencyjnym (...) wynoszącym (...) ((...)) części przyznać wyłączną własność uczestniczki M. W.;

II. zasądził od uczestniczki M. W. na rzecz wnioskodawcy S. P. kwotę 81 884,00 zł tytułem spłaty;

III. nakazał ściągnąć od wnioskodawcy S. P. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Radomsku kwotę 5763,41 zł, tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

IV. przyznał ze środków Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Radomsku na rzecz adwokata P. B. kwotę 3 600,00 zł powiększoną o stawkę podatku Vat tytułem nieuiszczonych kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy S. P. z urzędu;

V. nie obciążył stron postępowania obowiązkiem zwrotu kosztów sądowych w postaci opłaty sądowej od wniosku;

VI. ustalił, że w pozostałym zakresie każdy z uczestników ponosi koszty postępowania we własnym zakresie.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne:

W dniu (...) roku T. P. (1) darowała na rzecz córki M. W. własność prowadzonego przez nią przedsiębiorstwa pod firmą (...) w R.. Przedsiębiorstwo będące przedmiotem darowizny było zorganizowane w formie dwóch sklepów zlokalizowanych w R. i w Ż.. W skład przedsiębiorstwa wchodziły : samochód dostawczy marki D. (...), rok produkcji

(...), nr rej. (...) o wartości 2 700 zł., samochód dostawczy marki V. (...), rok produkcji 2006, nr. rej. (...) o wartości 20 625,00 zł., komputer z oprogramowaniem o wartości 1000,00 zł., komputer w sklepie w R. o wartości 700 zł., meble o wartości 5009 zł., towary handlowe ujęte w załączniku nr (...) do umowy darowizny o łącznej wartości 159 368,17 zł. Wartość przedmiotu darowizny strony określiły na łączną kwotę w wysokości 184 393,17 zł.

W dacie sporządzania umowy darowizny -11 marca 2011 roku, spadkodawczyni T. P. (1) była zdolna do świadomego i swobodnego podjęcia decyzji i wyrażenia woli. Umowa została opatrzona jej własnoręcznym podpisem.

Samochód marki V. (...), nr rej. (...), wyszczególniony w umowie darowizny z dnia (...) roku, został sprzedany przez T. P. (1) wcześniej, bo (...) roku, na rzecz S. P. za kwotę 17 500,00 zł.

Postanowieniem z 12 grudnia 2011 roku Sąd Rejonowy w Radomsku, w sprawie sygn. akt I Ns 820/11 stwierdził, że spadek po C. P., zmarłym (...) roku w R., na podstawie ustawy nabyli: żona T. P. (1) oraz dzieci M. W. i S. P. po (...) części. Spadek po T. P. (1), zmarłej dnia (...) roku w R., na podstawie ustawy nabyli: córka M. W. oraz syn S. P. po (...) części.

W skład spadku po C. P. i T. P. (2) wchodzi zabudowana nieruchomość położona w R. przy ulicy (...), dla której to nieruchomości w Sądzie Rejonowym w Radomsku prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...).

Przedmiotowa nieruchomość stanowi działkę gruntu o powierzchni (...) m² jest zabudowana budynkiem mieszkalnym (nr ewidencyjny (...)), budynkiem mieszkalnym (nr ewidencyjny (...)), garażem (nr ewidencyjny (...)).

Budynek mieszkalny nr ewid. (...)położony jest we frontowej części działki w zachodniej granicy. Jest to budynek piętrowy, podpiwniczony, ze strychem, wybudowany w 1975 roku. Strych i klatka schodowa stanowią część nieruchomości wspólnej. Na parterze znajduje się lokal mieszkalny nr (...) zajmowany przez wnioskodawcę, na piętrze lokal mieszkalny nr (...) zajmowany przez uczestniczkę.

Budynek garażu nr ewid. (...)położony jest wprost bramy wjazdowej na działkę. Jest to budynek parterowy.

Budynek mieszkalny nr ewid. (...)został zaadaptowany na cele mieszkaniowe z budynku gospodarczego. Jest to budynek parterowy. Spadkodawczyni T. P. (1) mieszkała tam do chwili śmierci.

Na nieruchomości gruntowej położonej w R. przy ulicy (...), oznaczonej jako działka gruntu nr (...) obręb (...)R. istnieje możliwość ustanowienia dwóch samodzielnych lokali mieszkalnych. Wydzielenie samodzielnych lokali mieszkalnych wymaga wykonania wewnętrznej instalacji gazowej dla lokalu nr (...) oraz ewentualnego rozdziału instalacji elektrycznej i wodnej. Wykonanie tych adaptacji nie jest jednak warunkiem dla spełnienia przesłanki samodzielności tych lokali. Udziały we własności stron postępowania nowo powstałych lokali są zbliżone do udziałów stron we współwłasności ((...)).

W dniu 7 maja 2009 roku na koncie o numerze (...) prowadzonym przez B. w R. została zarejestrowana na rzecz spadkodawczyni kwota 170000,00 złotych. Kwota ta była pięciokrotnie lokowana na wskazanym rachunku na trzymiesięczne okresy czasu. Po raz ostatni spadkodawczyni powyższą kwotę wypłaciła 10 maja 2010 roku. Wpłaty zgromadzonych środków dokonywała tylko T. P. (1).

Spadkodawczyni T. P. (1) posiadała w (...) rachunek bieżący dla prowadzonej działalności gospodarczej. Rachunek ten został zamknięty 31 maja 2011 roku. Posiadała także rachunek obiegowej księżeczki oszczędnościowej z wkładem płatnym na żądanie. Saldo na rachunku na dzień (...) roku wynosiło 101,75 zł. W okresie od 1 stycznia 2005 roku do 7 czerwca 2011 roku spadkodawczyni posiadała rachunki terminowe oraz lokaty.

Wnioskodawca S. P. utrzymuje się z renty w wysokości około 860 złotych. Dodatkowo prowadzi działalność gospodarczą w postaci robót ziemnych, wykonawstwie przyłączy wodno-kanalizacyjnych. Z prowadzonej działalności rozlicza się z Urzędem Skarbowym w sposób ryczałtowy. Na użytek prowadzonej działalności gospodarczej

wnioskodawca w 2012 roku zakupił koparkę za kwotę 260 tysięcy. Na zakup koparki otrzymał dofinansowanie z (...) kwocie nie przekraczającej 182 000,00. Na brakującą kwotę otrzymał kredyt w (...) sp. z o.o. w W. pod zastaw koparki.

Uczestniczka M. W. jest położną, zarabia około 4500 złotych netto.

Strony postępowania od lat pozostają w konflikcie.

Dokonując oceny zgromadzonego materiału dowodowego, Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że ustalenia faktyczne w zakresie elementów masy spadkowej zostały oparte na dokumentach przedstawionych przez strony, częściowo zgodnych zeznaniach samych stron postępowania oraz na podstawie opinii biegłych psychiatrów, psychologów, grafologa, geodety i biegłego z zakresu budownictwa. Opinie te były wnikliwie analizowane przez każdą ze stron postępowania i każdorazowo uzupełniane. Ostateczne wnioski z nich płynące, poparte logiczną argumentacją, były podstawą ustaleń poczynionych w sprawie.

Odnosząc się do umowy darowizny z dnia (...) roku jako do podstawy faktycznej dla pierwotnego żądania częściowego działu spadku, a później powództwa o ustalenie nieważności owej umowy darowizny, Sąd wyjaśnił, że ustalił w sposób nie budzący wątpliwości, iż umowa ta została opatrzona własnoręcznym podpisem spadkodawczyni, która w dacie jej sporządzenia była zdolna do świadomego i swobodnego podjęcia decyzji i wyrażenia woli.

Konsekwencją ustalenia, że umowa darowizny poczyniona na rzecz uczestniczki z (...) roku jest ważna i skuteczna jest obowiązek zaliczenia darowizny na podstawie art. 1039 k.c.

Sąd Rejonowy wyjaśnił również, że zgromadzony materiał dowodowy nie pozwala na przyjęcie prezentowanej przez uczestniczkę tezy, że wnioskodawca otrzymał od matki kwotę 170 000,00 złotych na zakup koparki. Analiza operacji na wskazanym rachunku nie pozwala na poczynienie założenia prezentowanego przez wnioskodawczynię, że środki te zostały przekazane wnioskodawcy. Wprawdzie z ustaleń Sądu wynika, że spadkodawczyni dysponowała taką kwotą, jednakże została ona wypłacona osobiście przez spadkodawczynię z rachunku bankowego na ponad rok przed jej śmiercią. Wnioskodawca zaprzeczał, jakoby owe pieniądze otrzymał, przedstawiając w odpowiedzi umowę o dofinansowanie zakupu koparki na 182 000,00 złotych oraz ustanowienie zastawu rejestrowego jako zabezpieczenie pożyczki udzielonej przez sprzedawcę tytułem brakującej ceny. Na co została przeznaczona owa kwota brak jest jednoznacznych dowodów, brak tym samym podstaw, by domniemaną darowiznę rozliczać, zaliczając ją na schedę spadkową.

W ocenie Sądu Rejonowego, nie zostało również wykazane w toku postępowania, aby w skład spadku wchodziła złota biżuteria wymieniona w piśmie procesowym z 30 lipca 2018 roku. Wprawdzie uczestniczka przyznaje, że spadkodawczyni miała biżuterię złotą w postaci obrączki, łańcuszków, pierścionków, obrączek ślubnych wnioskodawcy, nie wie jednak, co się z nią stało. Według wnioskodawcy precjoza te zabrała uczestniczka. Powołany na tę okoliczność świadek w osobie brata spadkodawczyni K. P. przyznał, że siostra nosiła złote kolczyki, łańcuszek z przywieszką, obrączkę, nie wie jednak, co się z nimi stało. I na tym wiarygodność świadka się kończy. W dalszej części zeznań wskazał, że na dwa tygodnie przed śmiercią widział złoto, które było w pojemniku. Miała pokazywać je uczestniczka, która wysypała wszystko na stół. Dalej zeznał, że wysypaną biżuterię widziała jego żona G. P.. Ta ostatnia jednak temu zaprzeczyła. Podała, że nie uczestniczyła w wizycie u bratowej na dwa tygodnie przed jej śmiercią ani także nie było jej na pogrzebie, gdyż często wówczas przebywała w (...), opiekując się wnukiem. Nigdy nie rozmawiała ze stronami na temat złota, nie rozmawiała na ten temat także z mężem. Tak więc zeznania świadka, który miał potwierdzić, że złotą biżuterię zabrała uczestniczka, okazały się niewiarygodne. Dodatkowo, nie sposób precyzyjnie ustalić, jakie były to elementy, z jakiej daty, o jakiej wadze i próbie. Nie przedstawiono w tej kwestii żadnych pisemnych potwierdzeń w postaci dowodów zakupu, pokwitowań. Wnioskodawca jako jedyny dowód istnienia kilkunastu sztuk biżuterii przedstawia jedynie zdjęcie matki, na którym nosi złote kolczyki, w których być może została nawet pochowana.

Nie zostały także udowodnione twierdzenia wnioskodawcy, jakoby poniósł nakłady na nieruchomości będącą przedmiotem współwłasności w postaci budowy wolnostojącego budynku garażu o pow. 18 m², budowy przyłącza

wodno - kanalizacyjnego, utwardzenia terenu kostką brukową, wylewką betonową oraz tłuczniem o wartości wskazanej przez pełnomocnika wnioskodawcy na kwotę łącznie 60 tysięcy złotych. Wszystkie prace, które zgłasza do rozliczenia wnioskodawca po raz pierwszy po kilku latach toczącego się postępowania, zostały prawdopodobnie sfinansowane przez rodziców stron postępowania. Nie jest wykluczone oczywiście, że to wnioskodawca organizował prace remontowe, zatrudniał wykonawców, czy pomagał w prowadzonych robotach. Jest to o tyle zrozumiałe, że z racji wykonywanej dodatkowo działalności polegającej na wykonywaniu prac ziemnych, wnioskodawca obraca się w tym środowisku, zna odpowiednich fachowców. Wątpliwy jest fakt posiadania środków finansowych pozwalających na poniesienie nakładów na nieruchomości wspólną przez wnioskodawcę. Wprawdzie wnioskodawca podał, że w dacie wykonywania nakładów handlował na giełdzie towarami żywnościowymi, to trudno przypuszczać, by osiągnięte dochody pozwalały na poczynienie oszczędności czy kosztownych inwestycji. Dodatkowo Sąd zauważył, że wnioskodawca pytany o koszt wykonania poszczególnych prac czy usług nie był sobie w stanie ich przypomnieć, nie dysponuje żadnym rachunkiem, paragonem, dowodem zakupu materiałów budowlanych, czy pokwitowaniem, które to środki mogłyby uwiarygodnić wersję wnioskodawcy. W dacie dokonywania wspomnianych nakładów żyła spadkodawczyni T. P. (1), na nieruchomości przez cały czas mieszkała uczestniczka, dlatego gdyby wnioskodawca któreś nakłady finansował, zwróciłby się o współudział w finansowaniu przez siostrę. Nie wydaje się prawdopodobne, by wnioskodawca czynił nakłady na nieruchomości, której nie był wówczas właścicielem. Ponadto Sąd meriti zauważył, z racji prowadzenia sprawy niniejszej, że wnioskodawca nie jest osobą zamożną. W rozpoznawanej sprawie był częściowo zwolniony od kosztów sądowych, korzysta z pełnomocnika z urzędu. Bardziej wiarygodna wydaje się wersja uczestniczki, która zeznała, że wszystkie inwestycje finansowała matka stron, której sytuacja finansowa była dobra. Uczestniczka wiedziała, kto finansuje remont, pytała się matki, czy ma się dołożyć do wykonania kostki brukowej. Nawet świadek w osobie E. W., pozostająca wówczas w konkubinacie z wnioskodawcą, mieszkająca na tej nieruchomości, wymijająco podała, że nie wie, kto finansował prowadzone prace. Świadek I. K., który zajmował się położeniem kostki brukowej na posesji zeznał, że pieniądze za usługę przekazywał mu wnioskodawca. Murarz budujący garaż także podał, że zapłacił mu za usługę wnioskodawca, ale nie pamiętał jaką kwotę. Podkreślić także należy, że ze złożonej dokumentacji wynika, że o wydanie pozwolenia na budowę garażu ubiegał się C. P., później po jego śmierci czyniła to T. P. (1).

W następstwie powyższych ustaleń faktycznych Sąd pierwszej instancji zważył, że prawa i obowiązki wchodzące w skład spadku przechodzą w drodze dziedziczenia na jedną lub więcej osób. Jeżeli do spadku dochodzi więcej niż jedna osoba, pomiędzy współspadkobiercami powstaje wspólność praw i obowiązków spadkowych, która istnieje do chwili dokonania działu spadku (art. 1035 k.c.) i która może być zniesiona jedynie w myśl art. 1035 k.c. i następnych oraz art. 680 k.p.c. i następnych (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 5 czerwca 1991r, III CRN 125/91, Lex 9058).

Zgodnie z art. 684 k.p.c., skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd. Ustalenia, co wchodzi w skład masy spadkowej podlegającej podziałowi sąd dokonuje na podstawie twierdzeń i dowodów zaofiarowanych przez strony postępowania. Dopuszczalne jest oparcie się w zakresie składu i wartości majątku podlegającego działowi na zgodnych oświadczeniach uczestników, jeżeli nie budzą one wątpliwości co do zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 listopada 2001 r., V CKN 482/00, LEX nr 52640).

Sąd meriti wyjaśnił, że ustalił, iż w odniesieniu do spadkodawców doszło do wydania prawomocnego postanowienia w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po C. i T. P. (1), a strony niniejszego postępowania są legitymowane do dokonania działu spadku po wskazanych spadkodawcach. Art. 680 § 1 k.p.c. stanowi, że we wniosku o dział spadku należy powołać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia oraz spis inwentarza, jak również podać, jakie spadkodawca sporządził testamenty, gdzie zostały złożone i gdzie się znajdują. Jeżeli spis inwentarza nie został sporządzony, należy we wniosku wskazać majątek, który ma być przedmiotem działu.

Z postanowienia z 12 grudnia 2011 r. wynika, że Sąd Rejonowy w Radomsku w sprawie I Ns 820/11 orzekł w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po C. i T. małżonkach P. na rzecz stron postępowania po (...) części.

W dalszej zaś kolejności Sąd wskazał, w związku z ustaleniem wartości schedy spadkowej, że stosownie do art. 1042 § 1 k.c. zaliczenie na schedę spadkową przeprowadza się w ten sposób, iż wartość darowizn lub zapisów windykacyjnych

podlegających zaliczeniu dolicza się do spadku lub do części spadku, która ulega podziałowi między spadkobierców obowiązanych wzajemnie do zaliczenia, po czym oblicza się schedę spadkową każdego z tych spadkobierców, a następnie każdemu z nich zalicza się na poczet jego schedy wartość darowizny lub zapisu windykacyjnego podlegającej zaliczeniu oraz wartość dokonanych darowizn.

Z ustaleń faktycznych wynika, że spadkodawczyni poczyniła na rzecz córki M. W. ważną i skuteczną darowiznę w postaci przedsiębiorstwa pod firmą (...) w R. o łącznej wartości 184393,17 zł. Wartość ta nie była kwestionowana przez pełnomocników stron, a Sąd nie znalazł podstaw, by z urzędu ponownie oceniać jej wartość. Wskazana kwota została pomniejszona o kwotę 17 500 złotych. Jest to kwota, za którą spadkodawczyni sprzedała na rzecz wnioskodawcy samochód marki V. (...), nr rej. (...). Wprawdzie pojazd ten został wyszczególniony w umowie darowizny z dnia (...) roku, jednakże z załączonej umowy sprzedaży wynika, że został sprzedany na rzecz wnioskodawcy przez T. P. (1) wcześniej, bo (...) roku.

Co do niespornego elementu masy spadkowej w postaci nieruchomości położonej na ulicy (...) w R., Sąd Rejonowy wyjaśnił, że na podstawie art. 211 k.c. w związku z art. 688 k.p.c. i art. 618 § 2 i 3 k.p.c., uwzględniając stanowisko stron w tym zakresie oraz pozytywną opinię biegłego z zakresu budownictwa, ustanowiono odrębną własność lokalu zajmowanego przez strony. Przepisy art. 211 i 212 k.c. regulują sposoby zniesienia współwłasności. Każdy ze współwłaścicieli przede wszystkim może żądać podziału fizycznego rzeczy wspólnej, chyba że byłby on sprzeczny z przepisami ustawy, społeczno - gospodarczym przeznaczeniem rzeczy, albo pociągałby za sobą istotną jej zmianę lub znaczne zmniejszenie jej wartości. Rzecz, która nie daje się podzielić, może być przyznana stosownie do okoliczności jednemu ze współwłaścicieli z obowiązkiem spłaty pozostałych albo sprzedana stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego (art. 212 § 2 k.c.). Jeśli nie ma zgody uprawnionych co do sposobu zniesienia współwłasności, spór ten rozstrzyga sąd, przy zastosowaniu zasady, iż priorytet w tym zakresie ma podział fizyczny rzeczy (por. art. 623 k.p.c.). Podział fizyczny jest bowiem podstawowym sposobem zniesienia współwłasności, wyraźnie preferowanym przez kodeks cywilny. Na podkreślenie zasługuje zgodne stanowisko judykatury i piśmiennictwa akcentujące fakt, że spośród trzech sposobów zniesienia współwłasności podział fizyczny jest najbardziej pożądanym z punktu widzenia indywidualnych interesów współwłaścicieli, zwłaszcza gdy podział sankcjonuje istniejący stan rzeczy (por. m.in. postanowienie SN z dnia 26.10.1976, III CRN 227/76, OSNC 1977/5-6/98; z 30.10.1978, III CRN 214/78, niepubl.; z 13.3.1997, III CKN 19/97 OSNC 1997/8/115). W ramach fizycznego podziału nieruchomości dopuszczalne jest ustanowienie odrębnej własności lokali, a warunkiem jego dopuszczalności jest samodzielność lokali powstałych w wyniku podziału (art. 2 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali, Dz. U. z 2018, poz. 716),

W niniejszej sprawie stanowiska zainteresowanych co do sposobu działu spadku i zniesienia współwłasności ostatecznie (wobec braku porozumienia co do przejęcia nieruchomości przez jedną ze stron) okazały się zgodne.

Sąd Rejonowy zauważając istniejący konflikt pomiędzy współwłaścicielami wyjaśnił, że w orzecznictwie przeważa pogląd, że występujący między współwłaścicielami konflikt nie stanowi w świetle art. 211 k.c. bezwzględnej negatywnej przesłanki dla dokonania zniesienia współwłasności przez podział fizyczny rzeczy, w tym odmowy zniesienia współwłasności przez ustanowienie odrębnej własności lokali (tak Sąd Najwyższy w postanowieniach: z 13.01.2012r., I CSK 358/11; z 19.10.2011r., II CSK 50/11; z 4.10.2002r., III CKN 1283/00, opubl. Legalis). Stosunków osobistych nie pomija się, powinny one być wzięte pod uwagę w ramach oceny całokształtu sprawy i zgodności fizycznego podziału nieruchomości z jej społeczno-gospodarczym przeznaczeniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 7.04.2000r., IV CKN 8/00; z 10.12.1999r., II CKN 635/98; z 29.06.2011r., IV CSK 519/10, opubl. Legalis).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd Rejonowy wyjaśnił, że zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie, iż możliwe jest ustanowienie odrębnej własności lokali na nieruchomości położonej w R. przy ulicy (...). Przeprowadzony dowód z opinii biegłego z zakresu budownictwa pozwala na wniosek, że można wydzielić w budynku usytuowanym na nieruchomości dwa samodzielne lokale mieszkalne. Ich wydzielenie w znacznym stopniu usankcjonuje stan istniejący na nieruchomości, bo pomieszczenia na parterze zajmuje wnioskodawca, pomieszczenia na piętrze zajmuje uczestniczka. Aby zachować równe udziały w nieruchomości będącej przedmiotem zniesienia współwłasności, istniejący stan musi być zmieniony w odniesieniu do pomieszczeń

w piwnicach. Wydzielenie samodzielnych lokali łączy się z koniecznością wykonania prac adaptacyjnych, których wykonanie nie jest warunkiem niezbędnym dla wykazania przymiotu samodzielności lokali. Nie jest celowym podział fizyczny gruntu na dwie części z uwagi na to, że podział działki ewidencyjnej o numerze (...) spowodowałby, że udziały stron stanęłyby nierówne, jedna z nowo powstałych działek zostałaby obciążona służebnością drogi koniecznej.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 7 ust. 1 i art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (tj. Dz. U. z 2018, poz. 716), Sąd w pkt. II postanowienia orzekł o ustanowieniu odrębnej własności samodzielnych, poziomych lokali w przedmiotowym budynku, przyznając na wyłączną własność wnioskodawcy S. P. lokal mieszkalny w budynku mieszkalnym (numer ewidencyjny (...)) oznaczony numerem (...) oraz kolorem różowym na rzucie budynków sporządzonym przez biegłego położony na I kondygnacji (parterze), obejmujący pomieszczenia mieszkalne: pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², WC o powierzchni użytkowej (...) (...) m², łazienkę o powierzchni użytkowej (...) m², kuchnię o powierzchni użytkowej (...) m², hall o powierzchni użytkowej (...) m² (o łącznej powierzchni użytkowej lokalu mieszkalnego (...) m²), pomieszczenia przynależne w piwnicy budynku mieszkalnego w postaci pomieszczenia gospodarczego numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², lokalu mieszkalnego w budynku mieszkalnym (numer ewidencyjny (...)) oznaczony kolorem różowym na rzucie budynków sporządzonym przez biegłego, położony na parterze, obejmujący pomieszczenia mieszkalne: pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², łazienkę o powierzchni użytkowej (...) (...) m², kotłownię o powierzchni użytkowej (...) m², kuchnię o powierzchni użytkowej (...) m², ganek o powierzchni użytkowej (...) m², garaż o powierzchni użytkowej (...) m² (numer ewidencyjny (...)), oznaczony kolorem różowym na rzucie budynków sporządzonym przez biegłego (o łącznej powierzchni pomieszczeń przynależnych do lokalu mieszkalnego (...) m²) oraz z udziałem w częściach wspólnych budynku oraz prawie własności działki gruntu o numerze ewidencyjnym (...) wynoszącym (...) części, na wyłączną własność uczestniczki M. W. lokal mieszkalny w budynku mieszkalnym (numer ewidencyjny (...)) oznaczony numerem 2 oraz kolorem niebieskim na rzucie budynków sporządzonym przez biegłego położony na II kondygnacji (piętrze), obejmujący pomieszczenia mieszkalne: pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pokój numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², WC o powierzchni użytkowej (...) (...) m², łazienkę o powierzchni użytkowej (...) m², kuchnię o powierzchni użytkowej (...) m², hall o powierzchni użytkowej (...) m² (o łącznej powierzchni pomieszczeń mieszkalnych (...) m²), pomieszczenia przynależne w piwnicy budynku mieszkalnego w postaci: pomieszczenia gospodarczego numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pomieszczenia gospodarczego numer (...) o powierzchni użytkowej (...) m², pomieszczenia gospodarczego numer 4 o powierzchni użytkowej 11,92 m², pomieszczenia gospodarczego numer 5 o powierzchni użytkowej 0,71 m², WC (...) o powierzchni użytkowej (...) (...) m², WC 2 o powierzchni użytkowej (...) (...) m², WC 3 o powierzchni użytkowej (...) (...) m², kotłowni o powierzchni użytkowej (...) m², korytarza o powierzchni użytkowej (...) m², garażu o powierzchni użytkowej (...) m² (o łącznej powierzchni pomieszczeń przynależnych do lokalu mieszkalnego (...) m²) oraz z udziałem w częściach wspólnych budynku oraz prawie własności działki gruntu o numerze ewidencyjnym (...) wynoszącym (...).

Sąd Rejonowy wyjaśnił również, że na podstawie art. 1039 § 1 k.c. oraz 1042 k.c. zaliczył na poczet schedy spadkowej wartość darowizny otrzymanej przez uczestniczkę w kwocie 163 768,00 złotych, zasadzając na rzecz wnioskodawcy tytułem spłaty połowę z tej kwoty w wysokości 81 884,00 złotych.

O kosztach sądowych związanych z ustaleniem nieważności umowy darowizny orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych- kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić, sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu.

Mając zatem na uwadze omówione wyżej zasady przyjęte do orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania, Sąd w punkcie III postanowienia nakazał ściągnąć od wnioskodawcy na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Radomsku kwotę 5763,41 złotych. Na kwotę tę składają się nieuiszczone wynagrodzenia biegłych psychiatrów, psychologów i grafologa (k 336 i k 439).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnioskodawcy Sąd orzekł na podstawie § 6 pkt. 6 (w brzmieniu aktualnym na dzień złożenia wniosku) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2002 r., Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

O kosztach postępowania w pozostałym zakresie orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Apelacje od powyższego postanowienia wnieśli wnioskodawca i uczestniczka postępowania.

Pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżył postanowienie Sądu Rejonowego w Radomsku, w części, w zakresie punktu II.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

- naruszenie prawa procesowego mającego istotny wpływ na wynik sprawy: art. 212 k.p.c., 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 316 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c.. polegającego na dokonaniu dowolnej a nie swobodnej oceny dowodów w efekcie czego Sąd pomógł w punkcie II/. Przedmiotowego postanowienia rozstrzygnięcie o odsetkach ustawowych za opóźnienie oraz nie wskazał konkretnej daty określającej termin, do którego spłata przez uczestniczkę na rzecz wnioskodawcy ma nastąpić;

- naruszenie prawa materialnego: art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. poprzez jego niezastosowanie i niezasądzenie należnych wnioskodawcy odsetek ustawowych za opóźnienie tytułem spłaty i niewskazanie konkretnej daty określającej termin, do którego spłata przez uczestniczkę na rzecz wnioskodawcy ma nastąpić;

- naruszenie prawa materialnego: art. 1039 § 1 k.c. oraz art. 1042 k.c. przez dokonanie błędnego wyliczenia kwoty spłaty na rzecz wnioskodawcy i zasądzenie kwoty 81.884,00 zł podczas gdy prawidłowo wyliczona kwota to 83.446,58 zł bowiem po odliczeniu od kwoty 184.393,17 zł (wartość darowanego uczestniczce przedsiębiorstwa) - kwoty 17.500 zł (wartość sprzedanego przez spadkodawczynię samochodu V. (...), nr rej. (...)) = 166.893,17 zł. W związku z tym należna wnioskodawcy kwota z tytułu spłaty stanowi połowę kwoty 166.893,17 zł :2 = 83.446,00 zł.

W związku z powyższym, wniósł o zmianę zaskarżonego rozstrzygnięcia w zakresie punktu II przez zasądzenie od uczestniczki M. W. na rzecz wnioskodawcy S. P. tytułem spłaty kwoty 83.446,58 zł płatnej w ciągu 7 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w przypadku uchybienia terminowi płatności.

Wniósł również o zasądzenie od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania według norm przepisanych; oraz zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy na etapie postępowania apelacyjnego według norm przepisanych; oświadczam, że nie zostały one uiszczone w całości ani w części.

Pełnomocnik uczestniczki postępowania M. W. zaskarżyła postanowienie Sądu Rejonowego w Radomsku, zakresie:

a) pkt II (1), w zakresie jakim Sąd I instancji dokonał działu spadku po C. i T. P. (1) w ten sposób, że ustanowił odrębną własność dwóch lokali mieszkalnych w budynku mieszkalnym położonym na nieruchomości położonej w R. przy ul. (...), obręb (...), jednostka ewidencyjna (...)_l R., oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...) o powierzchni (...) ha, dla której to nieruchomości w Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Radomsku prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...) (dalej: Nieruchomość) według projektu zawartego w opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa Z. K. z dnia 29 listopada 2018 r. (k. 462 - 505 akt sprawy) i przyznał je na własność odpowiednio wnioskodawcy i uczestniczce;

b) pkt II(2), w zakresie jakim Sąd I instancji zasądził od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy kwotę 81.884,00 zł tytułem spłaty.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

1) naruszenie prawa materialnego - art. 1039 k.c. poprzez niezaliczenie na schedę spadkową otrzymanej przez wnioskodawcę darowizny od matki T. P. (1) w wysokości 170.000,00 zł oraz uwzględnienie jedynie darowizny poczynionej przez spadkodawczynię na rzecz uczestniczki w wysokości 184.393,17 zł, co w konsekwencji doprowadziło do nieprawidłowego ustalenia wartości spadku i zasądzenia od Uczestniczki na rzecz Wnioskodawcy kwoty 81.884,00 zł tytułem spłaty;

2) naruszenie przepisów postępowania:

a) art. 233 § 1 k.p.c. które miało wpływ na treść wydanego postanowienia, poprzez brak wszechstronnego rozważenia wszystkich okoliczności sprawy i w konsekwencji dokonanie błędnych ustaleń polegających na przyjęciu, że w przypadku nieruchomości możliwe jest dokonanie działu spadku po C. i T. P. (1) w ten sposób, że Sąd ustanowił odrębną własność dwóch lokali mieszkalnych w budynku posadowionym na nieruchomości, w sytuacji gdy wzajemne relacje między wnioskodawcą a uczestniczką postępowania uniemożliwiają im korzystanie z części wspólnych tej nieruchomości, a w konsekwencji podział dokonany przez Sąd jest nieprawidłowy, czym Sąd uchybił zasadom doświadczenia życiowego, uznając że dwie silnie skonfliktowane osoby są w stanie dzielić nieruchomości;

b) art. 233 § 1 k.p.c., które miało wpływ na treść wydanego postanowienia, poprzez brak wszechstronnego rozważenia wszystkich okoliczności sprawy i w konsekwencji dokonanie błędnych ustaleń polegających na przyjęciu, iż wnioskodawca nie otrzymał od matki darowizny w wysokości 170.000,00 zł, co wynikało z braku analizy czy i kiedy wnioskodawca spłacił zaciągnięty w 2012 r. kredyt na zakup koparki, czy wnioskodawca posiadał i ewentualnie w jakiej wysokości wkład własny na zakup lokali mieszkalnych, mając przy tym na uwadze dochód wnioskodawcy i jego możliwości zarobkowe, co pozwoliłoby jednoznacznie stwierdzić, że pobrane w dniu 10 maja 2010 r. środki z rachunku bankowego matki wnioskodawcy zostały mu przez nią podarowane;

c) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., które miało wpływ na treść wydanego postanowienia, poprzez dokonanie dowolnej, sprzecznej z zebraniem w niniejszej sprawie materiałem dowodowym i nieprawidłowej oceny dowodów skutkującej błędnym uznaniem, że brak jest dowodów potwierdzających, że wnioskodawca otrzymał od matki w formie gotówki darowiznę w wysokości 170.000,00 zł, która została pobrana z konta bankowego przez zmarłą T. P. (1), w sytuacji gdy Sąd I instancji nie dochodził stanu majątku wnioskodawcy po tej dacie;

d) art. 684 k.p.c., które miało wpływ na treść wydanego postanowienia, poprzez zaniechanie ustalenia z urzędu pełnej wartości spadku podlegającego podziałowi, poprzez pominięcie zaliczenia do wartości spadku darowizny poczynionej przez zmarłą T. P. (1) na rzecz wnioskodawcy, pomimo wskazania przez uczestniczkę w toku postępowania przed Sądem I instancji, że w skład spadku wchodzi środki finansowe zgromadzone na rachunku bankowym spadkodawczyni, które zostały następnie w formie gotówki przekazane wnioskodawcy, co doprowadziło nieuzasadnionego nałożenia na uczestniczkę zobowiązania dokonania spłaty na rzecz wnioskodawcy w wysokości 81.884,00 zł;

e) art. 227 w zw. z 236 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., które miało wpływ na treść wydanego Postanowienia, poprzez nie rozpoznanie wniosku dowodowego uczestniczki z dnia 6 maja 2014 r. (karta 42), powtórnego w piśmie z dnia 4 lutego 2015 r. (karta 53) w przedmiocie zwrócenia się do banku, w którym wnioskodawca posiada rachunek bankowy o udzielenie informacji czy wnioskodawca dokonywał zasilenia należącego do niego rachunku w formie gotówki, uzyskanej w drodze darowizny od zmarłej T. P. (1), mimo iż kwestia ta była wielokrotnie podnoszona przez uczestniczkę w toku postępowania;

W związku z powyższym wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w następujący

sposób:

a) w zakresie pkt II (1): przyznanie nieruchomości wchodzącej w skład spadku po zmarłej T. P. (1) na własność uczestniczce z obowiązkiem dokonania stosowanej spłaty na rzecz wnioskodawcy;

b) w zakresie pkt II (2) powyżej: zaliczenie do schedy spadkowej kwoty 170.000,00 zł, które zmarła T. P. (1) przekazała w formie darowizny wnioskodawcy i w konsekwencji uchylenie pkt II postanowienie oraz nieorzeczenie o dopłatach i spłatach pomiędzy stronami;

Ponadto, wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy do spraw wyceny nieruchomości celem ustalenia wartości nieruchomości; zobowiązanie wnioskodawcy do udzielania informacji, w jakich bankach posiada rachunki bankowe, a następnie zwrócenie się do tych banków o przedstawienie historii rachunków bankowych od dnia 10 maja 2010 r. a następnie dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z tych dokumentów celem wykazania, że wnioskodawca otrzymał od spadkodawczynie darowiznę w kwocie 170.000,00 zł; wystąpienie do (...) sp. z o.o. w W. o udzielenie informacji czy wnioskodawca otrzymał pożyczkę od tego podmiotu, w jakiej wysokości, czy pożyczka została uruchomiona, jeśli tak to kiedy oraz czy została spłacona, jeśli tak to kiedy i w jakich ratach a następnie dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z tych dokumentów celem wykazania, że wnioskodawca otrzymał od spadkodawczynie darowiznę w kwocie 170.000,00 zł oraz, że wnioskodawca dysponował gotówką umożliwiającą wcześniejszą spłatę zobowiązań z uwagi na otrzymanie darowizny od spadkodawczynie; ponowne przesłuchanie wnioskodawcy celem wykazania następujących faktów: ustalenia pochodzenia środków pieniężnych przeznaczonych na spłatę kredytu zaciągniętego w celu zakupu koparki oraz przeznaczonych na wkład własny na zakup lokali mieszkalnych wnioskodawcy, relacji stron postępowania uniemożliwiających im wspólne zajmowanie nieruchomości wchodzącej w skład spadku po T. P. (1).

Pełnomocnik skarżącej wniosła również o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przewidzianych.

W toku postępowania apelacyjnego pełnomocnicy uczestników podtrzymali wywiedzione przez siebie apelacje wnosząc jednocześnie o oddalenie apelacji wniesionych przez drugą stronę.

Sąd Okręgowy dodatkowo ustalił co następuje:

Według stanu na dzień 10 maja 2010 r. wnioskodawca był właścicielem kont o nr (...) oraz (...). Z tych kont we wskazanym dniu przekazał 10 000 zł i 170 000 zł na dwa konta których był współposiadaczem z T. P. (1):

- konto nr (...),

- konto nr (...).

Zdeponował na koncie nr (...), kwotę 10 000 zł. natomiast na koncie nr (...) kwotę 170 000 zł.

W dniu 10 lutego 2011 r. S. P. zlikwidował powyższe depozyty i przelał wskazane wyżej środki na własne konto o nr (...). W tym samym dniu założył dwa depozyty na kwotę 180 000 zł.

Wskazane depozyty zlikwidował w dniu 10 maja 2011 r.

W dniu 4 listopada 2011 r. założył dziesięć depozytów na kwoty po 15 000 zł. ich likwidacja nastąpiła w dniu 7 maja 2012 r.

W dniu 20 listopada 2012 r. z wskazanego rachunku przelał na swój kolejny rachunek o nr (...) kwotę 150569,- zł.

Z wskazanego konta wnioskodawca korzystał od 19 października 2010 r. i w dacie przelewu w/w środków na tym koncie znajdowało się około 20000 zł.

W tym samym dniu – 20 listopada 2012 r. z konta nr (...) wnioskodawca zapłacił kwotę 150569,- zł. tytułem faktury nr (...) na rzecz (...) sp. z o.o. w Ł. tytułem zapłaty za koparko-ładowarkę (...)

(dowód: wyciągi z kont bankowych k. 862)

W latach 1997 - wnioskodawca osiągał następujące przychody: w 1997 r. – 24 473 zł.; w 1998 r. – 15380 zł.; w 1999 r. 59738 zł.; w 2000 r. – 23 592 zł.

(dowód: zeznania podatkowe i zaświadczenia z Urzędu Skarbowego k. 840 – 853)

W 2010 r. wnioskodawca osiągnął przychód w wysokości 30000 zł.

(dowód: PIT 28, k. 843)

Wcześniej w 2000 r. sprzedał wspólnie z K. P. koparkę za kwotę 40 000 zł.

(dowód: oświadczenie k. 846)

W 2008 r. (...) udzieliło S. P. pomocy publicznej w trybie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej w wysokości 30 000 zł.

(dowód: zaświadczenie k. 848)

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja wnioskodawcy jest nieuzasadniona, apelacja uczestniczki postępowania jest częściowo uzasadniona.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do apelacji wniesionej przez wnioskodawcę wyjaśnić należy, że Sąd Okręgowy nie podziela wyrażonego w skardze apelacyjnej poglądu, iż wydając zaskarżone orzeczenie Sąd pierwszej instancji dopuścił się uchybienia polegającego na pominięciu w rozstrzygnięciu orzeczenie o terminie zapłaty wskazanej ustalonej spłaty oraz pomijając orzeczenie o odsetkach w razie braku wskazanej spłaty.

Dla wyjaśnienia powyższego stanowiska wskazać należy w pierwszej kolejności na całkowitą bezzasadność zarzutu, opierającego się na założeniu, że brak orzeczenia we wskazanym zakresie nastąpił w następstwie naruszenie prawa procesowego - przepisów art. 212 k.p.c., 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 316 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Powołane przez skarżącego przepisy w żadnym wypadku nie odnoszą się bowiem do treści rozstrzygnięcia, a precyzyjnie rzecz ujmując braku orzeczenia o terminie płatności zasądzonej tytułem dopłaty kwoty i ewentualnych odsetek należnych po upływie terminu tej dopłaty.

Pominięcie powyższego rozstrzygnięcia nie wiązało się również z naruszeniem przepisów prawa materialnego - art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Odwołując się do przepisów prawa regulujących instytucję działu spadku przypomnieć należy treść przepisów art. 680 – 689 k.p.c. i wyjaśnić, że zawarta tam regulacja nie zawiera szczególnych reguł nakazujących uwzględnienie w orzeczeniu o dziale spadku rozstrzygnięcia o terminie orzeczonej spłaty i dopłaty i o skutkach prawnych jego uchybienia. Odnosząc się z kolei do przepisów prawa materialnego regulujących zasady działu spadku przypomnieć należy, że stosownie do treści art. 1035 k.c. zawarte tam odesłanie oznacza możliwości zniesienia wspólności majątku spadkowego na podstawie art. 210 k.c. z uwzględnieniem przepisów art. 1035 i następnych k.c.

Stosownie do art. 212 § 3, jeżeli ustalone zostały dopłaty lub spłaty, sąd oznaczy termin i sposób ich uiszczenia, wysokość odsetek, a w razie potrzeby także sposób ich zabezpieczenia. W przedmiotowej sprawie przedmiotem działu spadku była nieruchomości a konsekwencji jej fizycznego podziału nie było konieczne orzekanie o dopłatach i spłatach. Natomiast zasądzona w punkcie drugim kwota stanowiła jedynie konsekwencję doliczenia do schedy spadkowej. Powyższe nie oznacza, że wartości darowizny, czy też mienie stanowiące przedmiot darowizny weszło w skład spadku. Jak wynika z art. 1039 § 1 k.p.c. spadkobiercy ustawowi są wzajemnie zobowiązani do zaliczenia na schedę spadkową otrzymanych od spadkodawcy darowizn. Zawarte w wskazanym punkcie rozstrzygnięcie nie ma więc charakteru spłaty (dopłaty) w rozumieniu art. 212 § 3 k.p.c. i w konsekwencji Sąd pierwszej instancji nie miał obowiązku orzekać o odsetkach w przypadku uchybienia terminu płatności zasądzonego z tytułu rozliczenia darowizn świadczenia.

O wskazanym wyżej obowiązku można by natomiast mówić, gdyby wnioskodawca formułując żądanie rozliczenia darowizny dokonanej przez spadkobierców domagał się ich zasądzenia. Tak określonego żądania w toku postępowania jednak nie sformułował.

W uzupełnieniu powyższych uwag wskazać należy, że jak wynika z postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2004 r. (sygn. akt III CK 455/02) zasądzenie przez sąd spłaty bez oznaczenia terminu i sposobu jej uiszczenia oraz wysokości i terminu uiszczenia odsetek samo przez się nie stanowi o naruszeniu art. 212 § 3 KC. Orzeczenie takie oznacza, że wymagalność zasądzonej spłaty nastąpi z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia, ich płatność nie została rozłożona na raty i zasądzone zostały bez odsetek. Akceptując w pełni powyższe stanowisko Sąd Okręgowy wyjaśnia, że to, iż obowiązek określony w punkcie drugim zaskarżonego postanowienia polegający na zapłacie określonej ostatecznie w orzeczeniu Sądu Okręgowego sumie pieniężnej nie uwzględniał zapłaty odsetek za opóźnienie nie oznacza, że takie odsetki nie należą się uprawnionemu. Wskazać należy odwołując się do treści uchwały Sądu Najwyższego z 13.10.2004 r. (III CZP 55/04, Legalis), że "brak w ugodzie sądowej, znoszącej współwłasność nieruchomości, postanowienia o odsetkach za opóźnienie w spełnieniu świadczenia (art. 481 § 1 k.c.) kwoty spłaty należnej współwłaścicielowi nie wyłącza możliwości dochodzenia ich w odrębnym procesie". Podzielając w pełni powyższy pogląd Sąd Okręgowy zaznacza, że stanowisko judykatury w tym zakresie nie jest jednolite na co wskazuje chociażby treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 1971 r. (III CZP 34/71).

Na koniec należy również wskazać na okoliczność, że ewentualne uwzględnienie apelacji wnioskodawcy w omawianym zakresie wyklucza okoliczność, iż uwzględnienie apelacji uczestniczki postępowania prowadzi do zmiany zaskarżonego postanowienia w sposób wykluczający zasądzenie na jego rzecz jakiegokolwiek kwoty (o powyższym w dalszej części uzasadnienia).

Na uwzględnienie nie zasługuje również drugi z zgłoszonych w skardze apelacyjnej wnioskodawcy zarzutów.

Wydając zaskarżone postanowienie Sąd pierwszej instancji nie naruszył art. 1039 § 1 k.c. oraz art. 1042 k.c. prawidłowo ustalając tym samym wartość darowizny podlegającej zaliczeniu na poczet schedy spadkowej i prawidłowo ją rozliczył. Przypomnieć należy, że uczestnicy postępowania zgodnie wnosili o ustalenie, że punktem wyjścia dla ustalenia wartości darowizny dokonanej na rzecz uczestniczki postępowania obejmującej mienie wchodzące w skład przedsiębiorstwa prowadzonego przez spadkodawczynię i podlegającej zaliczeniu w poczet schedy spadkowej winna być kwota 184.393,17 zł. (oznaczona w umowie darowizny). Nie ulega również wątpliwości, że w skład mienia przekazanego uczestniczce darowizną nie wszedł samochód V. (...), który został wcześniej sprzedany wnioskodawcy. We wskazanej umowie wartość tego składnika majątkowego została określona na kwotę 20 625 zł. i tą kwotę Sąd prawidłowo rozliczył ustalając ostatecznie wartość darowizny. Nie znajduje przy tym żadnego uzasadnienia prawnego i faktycznego twierdzenie skarżącego, że dla ustalenia wartości darowizny należy od wskazanej wyżej kwoty odjąć 184.393,17 zł. określającej wartość darowanego uczestniczce przedsiębiorstwa odjąć kwotę 17.500 zł wskazaną w umowie sprzedaży jako wartość sprzedanego przez spadkodawczynię samochodu V. (...), nr rej. (...). Powyższego stanowiska nie może podważyć niewątpliwy błąd jaki powstał przy sporządzaniu uzasadnienia zaskarżonego postanowienia polegający na wprowadzeniu zapisu sugerującego wbrew treści rozstrzygnięcia, że wartość darowizny winna być pomniejszona o 17 500 zł.

W związku z powyższym wniosek o zmianę zaskarżonego postanowienia i zasądzenie od uczestniczki M. W. na rzecz wnioskodawcy S. P. tytułem spłaty kwoty 83.446,58 zł płatnej w ciągu 7 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w przypadku uchybienia terminowi płatności należy uznać za zasadny.

Odnosząc się z kolei do apelacji uczestniczki postępowania Sąd Okręgowy wyjaśnia, że podlega ona oddaleniu w zakresie w jakim skarżąca zakwestionowała przyjęty przez Sąd pierwszej instancji sposób zniesienia współwłasności.

Za nieprzekonywujące należy uznać tym samym argumenty przedstawione w uzasadnieniu wniesionej skargi apelacyjnej, że „z uwagi na konflikt stron postępowania, który trwa od lat, w szczególności zaś postawę wnioskodawcy

polegającą na notorycznym i uporczywym utrudnianiu wspólnego użytkowania nieruchomości, podział ten nie daje uczestnicze możliwości swobodnego korzystania z nieruchomości”.

Powyższy argument biorąc pod uwagę okoliczności sprawy jest w ocenie Sadu Odwoławczego niewiarygodny.

Przypomnieć należy, że wybór sposobu podziału majątku spadkowego był podyktowany również zgodnym wnioskiem uczestników postępowania, a więc również apelującej. M. W. w wniesionej apelacji nie wskazała na żadne okoliczności faktyczne, które usprawiedliwiałyby zmianę jej stanowiska w omawianym zakresie. Podniesione w apelacji twierdzenia, że „taki podział spadkowej nieruchomości nie może się ostać z uwagi na konflikt stron postępowania, uniemożliwiający im wspólne korzystanie z budynku” jest tym samym niewiarygodne. Oczywiście pozostaje, że pomimo wyodrębnienia dwóch oddzielnych lokali, uczestnicy będą zmuszeni do korzystania z części wspólnych nieruchomości, czynią tak wszakże od lat i brak podstaw aby przyjąć że omawiane współkorzystanie nie będzie możliwe również w przyszłości. W tym miejscu podkreślić należy, że zaproponowany przez Sąd pierwszej instancji podział nieruchomości nie wymaga żadnych prac adaptacyjnych. Inwestycje polegające na założeniu gazu w lokalu uczestniczka będzie mogła poczynić wobec uprawomocnienia się dokonanego podziału a ewentualne spory na tym tle (o ile powstaną) mogą być rozstrzygane w trybie przepisów art. 200 – 203 k.c.. Ocenie w powołanym trybie będzie podlegało również działanie wnioskodawcy polegające na korzystaniu z ujęcia wody przypisanego uczestnicze.

Oddalenie skargi apelacyjnej uczestniczki postępowania w omawianym znajduje swoje potwierdzenie również w treści art. 211 k.c. Przypomnieć należy, że ustanowienie odrębnej własności lokali jest jedna z form podziału fizycznego rzeczy. Ten natomiast jest co oczywiste preferowanym przez ustawodawcę sposobem zniesienia współwłasności. Ma rację skarżąca, że stwierdzenie sprzeczności fizycznego podziału nieruchomości ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem rzeczy może być wynikiem oceny całokształtu okoliczności sprawy, w tym stosunków osobistych pomiędzy zainteresowanymi. Istniejący pomiędzy współwłaścicielami konflikt może jednak uzasadniać odstąpienie przez sąd od zniesienia współwłasności przez podział fizyczny rzeczy jedynie w okolicznościach wyjątkowych i skrajnych, a takich brak w okolicznościach przedmiotowej sprawy.

W tym miejscu należy podkreślić, że uczestnicy postępowania nie wypracowali w toku postępowania, również przed Sądem drugiej instancji innej akceptowanej propozycji zniesienia współwłasności. Deklaracje o gotowości przejęcia nieruchomości płynące z ich strony były przy tym warunkowane wysokością zasądzonych spłat.

Na uwzględnienie zasługuje natomiast drugi ze wskazanych w skardze apelacyjnej zarzutów.

Zgodzić się należy ze skarżąca, że Sąd pierwszej instancji ustalając wartość schedy spadkowej w sposób nieuprawniony nie uwzględnił darowizny poczynionej przez zmarłą T. P. (1) na rzecz wnioskodawcy.

Dopuszczając się powyższego uchybienia, Sąd Rejonowy naruszył art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia wszystkich okoliczności sprawy i w konsekwencji dokonanie błędnych ustaleń polegających na przyjęciu, iż wnioskodawca nie otrzymał od matki darowizny w wysokości 170.000,00 zł.

Sąd Rejonowy naruszył również przepis art. 227 k.p.c. pomijając wnioski uczestniczki postępowania o zwrócenie się do banku o udostępnienie historii rachunków bankowych wnioskodawcy.

Sanując powyższe uchybienie, Sąd Okręgowy przeprowadził uzupełniające postępowanie dowodowy i z poczynionych w jego wyniku ustaleń (niekwestionowanych przez wnioskodawcę) wynika, że w dniu 10 maja 2010 r. na wspólnym kącie wnioskodawcy i spadkobierczyni została zdeponowana kwota 170 000 zł.

Przypomnieć należy, że w tej samej dacie T. P. (1) wypłaciła taką kwotę z innego posiadanego przez siebie rachunku. Kwota ta została następnie w dniu 11 lutego 2011 r. przelana na konto wnioskodawcy. Z analizy rachunków bankowych wnioskodawcy nie wynika aby wyżej wymieniony rozliczył się z powyższej kwoty z spadkodawczynią przed jej śmiercią. Brak również podstaw faktycznych aby przyjąć, że wskazanymi środkami dysponował już przed dniem 10 maja 2010 r. i stanowiły one jego majątek pochodzący z wcześniej poczynionych oszczędności.

Podkreślić należy, że przyjmując powyższe stanowisko, Sąd Okręgowy dokonał również oceny złożonych przez pełnomocnika wnioskodawcy dokumentów dotyczących jego sytuacji majątkowej, z których wynika, że osiągnięte przez niego przychody z tytułu działalności gospodarczej nie były znaczne i nie usprawiedliwiały poczynienia takich oszczędności.

W świetle powyższego, odwołując się do zasad doświadczenia życiowego uznać należało, że powyższa kwota (170 000 zł) stanowiła darowiznę jaką T. P. (1) poczyniła na rzecz syna. Właśnie doświadczenie życiowe wskazuje bowiem, że rodzice znajdujący się w końcowej fazie swojego życia chcą obdarzyć dzieci majątkiem jaki zgromadzili w sposób sprawiedliwy, a więc równy. Racjonalne więc jest przyjęcie, że skoro T. P. (1) przekazała córce mienie wchodzące w skład przedsiębiorstwa to chciała również przekazać część swego majątku synowi.

W uzupełnieniu powyższych uwag wyjaśnić należy, że S. P. chcąc wykazać, że wskazane wyżej środki finansowe pozyskał w inny niż to wskazano powyżej mógł przedstawić dowód ich posiadania przed dniem 10 maja 2010 r. chociażby przez złożenia wyciągu z rachunku bankowego na którym były zdeponowane. Ocenia aktywności wnioskodawcy w korzystaniu z usług bankowych wyklucza natomiast wiarygodność ewentualnych twierdzeń o tym, że przed tą datą mogły one być gromadzone w inny sposób niż na rachunkach bankowych.

Na koniec należy wyjaśnić, że bez znaczenia dla powyższego stanowiska pozostają eksponowane w skardze apelacyjnej uczestniczki postępowania okoliczności dotyczące okoliczności zakupu przez wnioskodawcę koparki w 2012 r. Sposób w jaki wnioskodawca dysponował środkami otrzymanymi w darowiznie od spadkodawczyni nie ma bowiem żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

W konsekwencji, odwołując się do treści art. 1039 § 1 k.c. przypomnieć należy, że jeżeli w razie dziedziczenia ustawowego dział spadku następuje między zstępnymi albo między zstępnymi i małżonkiem, spadkobiercy ci są wzajemnie zobowiązani do zaliczenia na schedę spadkową otrzymanych od spadkodawcy darowizn oraz zapisów windykacyjnych, chyba że z oświadczenia spadkodawcy lub z okoliczności wynika, że darowizna lub zapis windykacyjny zostały dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia. Przy zastosowaniu powyższego przepisu należało uwzględnić w rozliczeniach między uczestnikami darowiznę w wysokości 170000 zł. dokonaną na rzecz wnioskodawcy przez spadkodawczynię w dniu 10 maja 2010 r.

Powyższe skutkuje zmianą zaskarżonego postanowienia w punkcie drugim i zasądzeniem od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki postępowania 3115,92 zł. tytułem rozliczenia darowizn.

Wartość darowizny otrzymanej przez uczestniczkę wyniosła 163 768 zł a wartość darowizny otrzymanej przez wnioskodawcę 170 000 zł.

Brak natomiast podstaw aby uwzględnić zawarte w głosie do protokołu złożonym po zamknięciu rozprawy stanowisko M. W. aby wartość podlegającej rozliczeniu darowizny na rzecz wnioskodawcy określić na kwotę 180 000 zł. Powyższe żądanie wykraczało poza zakres zaskarżenia i dotychczasowe stanowisko w sprawie a pełnomocnik wnioskodawcy nie wniósł o otwarcie na nowo zamkniętej rozprawy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. i 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wydanego postanowienia.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnioskodawcy Sąd orzekł na podstawie § 11 pkt. 6 w zw. z § 2 pkt 7 i § 16 ust 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2019 r., poz. 18).

O kosztach postępowania w pozostałym zakresie orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Paweł Hochman